

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Ioannis Azorii Lorcitani, Societatis Iesv Presbyteri Theologi, Institvtiones Morales

In Qvibus Vnivers[a]e Qvaestiones ad Conscientiam recte aut prauè
factorum pertinentes, breuiter tractantur

Azor, Juan

Coloniae Agrippinae, 1616

32. Quædam aliæ quæstiones de Episcopis diluuntur.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14007

Triden. Sess. 25. ca. 12. de regular. Examinat. & approbat Con-
fessarios, & Predicatores à Religiosorum Superioribus
electos & sibi oblatos, Concil. Triden. Sess. 23. cap. 15. Et Sess.
5. e. 2. de reform. ut. Visitat Religiosorum Cappellas, vel Ec-
clesias populi curam habentes, Concil. Triden. Sess. 25. cap. 8.
de reform. & Religiosus extra claustra notorie, & cum a-
liorum offensione delinquens, à suo superiore intra tem-
pus et ab Episcopo præfixum non punitus, potest Episco-
pi auctoritate puniri. Sess. 25. ca. 14. de regul. Item vt Delega-
tus Romani Pontificis, potest, Abbatibus negligentibus,
compellere Monasteria, vt aliquem habeant, qui sacras
Scripturas interpretetur, & doceat: Sess. 5. capit. 1. Item, vt
Ecclésijs suis Parochialibus prouideat, Sess. 5. cap. 2. Item
Commendata Monasteria, Abbatis, Prioratus, & Præ-
posituras, in quibus Religiosa obseruantia & disciplina
non viget, nec non Beneficia tam cum cura, quam sine cu-
ra qualitercunque Commendata, visitare quotannis pos-
test, suaque auctoritate instaurare, restituere & curare Sess.
21. cap. 8. Item Monasteria Sanctimonialium sedi Apolto-
licæ proxime iubeat etiam sub nomine S. Petri, vel S.
Ioann. Capitulorum, vel alias quomodocunque nuncu-
pentur, tanquam Delegatus gubernare potest. Sess. 25. c. 9.

CAP. XXXII.

Quædam alia questiones de Episcopis diluuntur.

Primo queritur, An dignitas Episcopalis soluat & li-
beret à Patria potestate, & ab omni fortuna, & condi-
tione seruitutis, & ab ascripta quoque seruitute? Respon-
deo: liberat, & seruitus dist. 54. & est constitutus omnium o-
pinio. Immo vt ait Gloss. in eo c. si seruus, soluit etiam & exi-
mit ab omni seruitute curiali, quamuis in eo capite nege-
tur ab hac seruitute esse liberum Episcopum: at vt ibi
Gloss. annotauit, illud sumptum est ex *Aut. b. de Sanctiss. Epi-*
scop. coll. 9. quod in Iure Canonico locum non habet.

Secundo queritur, Quotplex sit lex Episcopalis in
Iure? Respondeo esse duplicem, in cap. *Dilectus. de Offic. iud.*
Ord. Et Gloss. ibi. Vnam, quæ dicitur Iurisdictionis, quæ et-
iam tenentur Monast. alioqui non exempta, & in Episco-
pi ditione constituta, vt dicunt in eo capite Gloss. Abb. Henric.
Boier. Zabare. Et Felia. Et in c. conquirentes de Ordin. cap. Audi-
tis, de prescrip. Et Gloss. in c. 1. to. q. 1. Altera dicitur diocesa-
na, quæ lege minime Relig. Monast. alioqui non exempta
obligantur, sed Clerici tantum secularis. In his duabus
legibus totum ius & potestas Episcoporum consistit, de qui-
b' in c. Dilect. de off. iud. Ord. vbi Gl. docet eas leges sic inter
se esse diuersas, vt per legem iurisdictionis Episcop' curâ ani-
marum committat, penis delicta coerceat, Ecclesias mo-
de retur, & consecrat: altera quoque, vasa, vestes, & virgines
faciet: & Christina conficiat, & cætera præstet, quæ ad Sa-
cramenta pertinent. & alia, quæ numerantur in c. Conquire-
ntes, §. præcedenti. de Off. Ord. vsq; ad verbū. Synodū: quæ omnia
in dando, inquit Gloss. seu faciundo consistunt. Per legem ve-
ro diocesanam Episcopus Synodum cogit ad funeriis exe-
quias soluendas & honestandas, Clericos conuocat: et
tem ex ijs, quæ pro funere offeruntur, portionem certam,
nimirum quartam exigit. Et similiter quartam recipit ex
omnib. decimis parochialib. & subsidium quoque cum ne-
cesse est, vt vel ad Concilium Generale, vel ad Ro. Pon. vel
ad Pr. niter suscipiat. Item onasi imponit exicipiendi ho-
spitio Præl. & alios primarios viros peregrinos: Quæ, in-
quit Gloss. in recipiendo consistunt, à quib. Monast. sunt lu-
re ipso exempta: & prouideat ad legem diocesanam non spe-
ctant, to q. 1. c. 1. Et q. 3. c. Inter cetera, §. 11. q. 2. Quam sit, §. 17.
q. 1. c. Placuit. Ab ijs vero quæ in dando consistunt, & ad le-
gem iurisdictionis pertinere dicuntur, Monasteria libera
non sunt communi iure, sed priuatis Romanorum Pon-
tificum priuilegijs, quæ sunt Religiosorum Ordinibus
concessa.

Cæterum Abbas in c. *Dilectus. de Off. iud. ordin.* improbat
differentiam quam Gloss. constituit inter legem iurisdictionis

& diocesanam, quoniam Monasteria solute iure com-
muni debent impensas, quas facit Episcopus causa iuri-
tandi ea c. *Sopite. c. 5. e. Venerabili de consi.* & tamen eae impen-
sæ in recipiendo consistunt: Item monasteria iure com-
muni soluunt Episcopo quartam funerijs cap. *Requisiti de*
Testam. & tamen quarta funerijs in recipiendo consistit.
 Quare ipse Abbas Innocentium secutus in c. *de stat. Mona.*
 aliter has duas leges distinguit, videlicet: quia multa ad le-
gem diocesanam pertinent, & à quibus Monasteria alio-
qui non exempta, libera & immunia sunt c. *110. quæst. 1. A-*
 lia omnia ad legem iurisdictionis spectant: in primis sub-
sidium quod Episcopo soluitur, & in iure appellatur Ca-
thedraticum, ad legem diocesanam pertinet, ca. *Quam sit*
18. quæst. 2. ab hoc libera sunt iure communi Monasteria,
vt ait Card. in Clem. 1. §. 1. de excess. præl. Inno. in cap. 1. de
statu Monac. Item & decima pars oblationū, quæ aliquan-
do est tertia pars, aliquando quarta, aliquando dimidia,
spectat ad legem diocesanam, à qua libera iure Monaste-
ria sunt, c. de his c. Antiquis 10. quæst. 1. Et Pro unitate 16.
quæst. 1. Et c. 1. De statu Regu. c. Nimis, de excess. Prælato, Deci-
ma prædialis, item quarta funeralis, ad legem pertinent
diocesanam 16. quæst. 1. c. Quæst. Et c. Decimas, at à quarta fu-
nerali iure Monasteria non sunt libera, c. Requisiti de Testa-
& à decima prædiali exempta iure non sunt, nisi certis ex
causis nimirum cum proprijs laboribus & sumptibus Rei-
giosij agros suos colūt, c. Ex parte, c. Dilecti c. Suggesti, c. Nuper
de Decimis. Item legis Diocesanæ est, vt Episcopus quem
maluerit ex Clericis subiectis possit communi boni cau-
sa mittere Romam ad Pontificem, vel ad alios Principes,
quod ius in Monacho non habet c. Quam sit 18. qu. 1. nisi
Monasterium curam plebis haberet. Ann. c. 1. de statu Mona.
 Item ad legem diocesanam atinet, vt Episcopus in qua-
libet ade sacra sua diuisionis publico ritu, & cæremonia
Missæ sacrificium facere, & Cathedram & sedem locare
possit, vt ad populum conciones habeat, vel vt causis au-
diat, c. *Luminis 18. quæst. 2. Ab hac lege Monasteria etiam*
 non excepta sunt iure communi libera, ne Monachi interur-
bentur *Inno. Et Abb. in c. Dilectus. de Off. iud. Ord. Legitur in*
 diocesanæ est, vt Episcopo vita functo oēs Clerici vocari
possint, ad exequias funeris honestandas, ad quas Reli-
giosij iure venire cogi nequeunt, *Gloss. item Inno. Et Abb. in c.*
Dilectus de Off. iud. Ord. Et colligi potest ex c. Placuit 16. q. 2. Legis
 item Diocesanæ est Clericos ad Synodum conuocare
Gloss. in c. Dilectus. cit. inno. in c. 1. de statu Mona. 10. An. Et Za-
bar in c. Dilectus. Licet Host. in sum. si. de Off. ord. §. quid perti-
nent, & Imola in c. Dilectus prædicto, sentiat esse legis iuridi-
 ctionis. Ab hoc iure exempti sunt Religiosi c. *Episcopos dist.*
 18. Eiusdem quoque legis est vt Ecclesiæ contribuere cum
necesse est, vt Episcopus iter suscipiat, vel ad Romanū Pō-
tificem, vel ad Regem, vel ad Concilium ob commune bo-
num *Cardin. Clem. 1. de excess. Prælato, à quo etiam iure Mo-*
 nasteria sunt libera, *Cardin. Clem. 1. §. 1. De excess. Prælato. Inno.*
 cap. 1. de statu Monach. item exempta sunt ab hospitibus
exicipiendis, & à publicis supplicationibus quas populo, &
Clero indicit Episcopus non magnis ex causis, sed solitis,
ordinarijs & leuebus. *Abbas cum Gloss. in cap. Dilectus, de*
Offic. iud. Ord. Nam legis diocesanæ est, vt Episcopus
 compellere possit Clericos ad exicipiendos Prælatos ali-
quos vel Dominos, *Gloss. Et Inno. Et Abbas in c. Dilectus cit.*
1. Quod si Episc. domi suæ hospitio susceperit, potest
 idem Cler. secularem cogere, non Monast. vt sumptus
faciat. *Archid. c. Vnio. q. 3. Abb. in cap. Cum Apost. de censib. si*
 opes Episcopadi ad eos sumptus non sufficiant. *Cardin. Clem.*
 1. de excess. Prælato. His exceptis cætera sunt legis non diocesa-
næ, sed iurisdictionis.

Tertio queritur, An Episcopus iure queat de Eccles. bonis
testari? Respondeo, testari quidem posse de bonis sui
patrimonio, aut de iis bonis, quæ quasi patrimonium ha-
bent; de iis item, quæ aliorum donatione, vel industria sua
vel arte; non autem de fructibus Episcop. nisi testandi
peculiarem habeat à Roma. Pont. facultatem: quam dare
potest, non solum vt restetur in pios vsus, sed etiam gene-

facim vt testetur in quoslibet vsus etiam non pios; non tamen vanos & iniuriales, sed de hac quæst. & alijs ad testandi facultatem pertinentibus fultus suo loco tractabo lib. 7. cap. 9.

Quarto quæritur, An Episcopus laico possit committere causam spiritualem? Respondeo, minime, immo nec Clerico simul & laico, quoniam laicus iure communi causas spirituales agere non potest.

Quinto quæritur, Quot, & quæ sint crimina, quorum absolutio iure communi Episcopo referatur? Hanc quæstionem Sylu. in verb. casus q. 5. Respondeo, ex Const. Benedicti XI. quæ incipit: Inter cunctas, de Pri. inter Ex. in uag. communes, esse quatuor: Primum quidem, peccatum Clerici, quod est pœna depositionis dignum, quodque irregularem inducit: Secundum Omne peccatum, quod olim pœnitentia solemniter expiari solebat, videlicet crimen graue: quod totum populum conturbat d. 50. c. in capite. Tertium, incendium domus, frugum, aut aliarum rerum, quod quis sciens committit, vel ad id consilium, auxilium, operamve aliquaratione prestat; c. Pessimam 23. q. 8. Locum habet in peccato ante denunciationem. Quartum est delictum, quod Rom. Pont. excomm. fubicit, cuiusque absolutio Episcopo referatur. Quidam Blasphemiam addunt, quæ olim solemniter pœnitentia coerceretur, sed certe communi non referatur, nisi publica & manifesta sit & ad forum exterius delata, Angel. & Syl. in verb. Blasphemia, quasi 6. & 7. ex Goffre. Hostien. Innoc. Abbate.

Sexto quæritur, Quorum criminum absolutio generalis consuetudine Episcopo referatur. De hac quoque Syl. casus c. 4. Glof. in c. Si Episcopus, de pœn. & remiss. in 6. Respondeo, ex consuet. Bened. XI. paulo ante cunctas, inter cunctas, de Pri. ul. Episcopo referatur esse absolutioem criminum sequentium: Primum est crimen homicidij voluntarij, etiam à laicis admisi, quod quidem pariter trahunt ad mutilationem, vel amputationem membri, non tamen percussioem, & ad mandantem, vel consilium, vel auxilium dantem ad homicidium, vel membri abscissionem. Secundum est crimen falsi in literis, vel in quibuslibet alijs tabulis, & instrumentis scriptis, quod etiam profertur ad testem falsum, simplicem, vel iuratum, qui occultat veritatem, & ad Aduocatium, vel scribam, vel procuratorem, qui instrumenta scripta vnius litigatoris, aduersario eius ostendit. Tertium, violare libertatis Ecclesiasticæ crimen. Quartum Sorilegi, aut diuinationis impietas. Quintum, quidam Episcopi speciali consuetudini sibi referunt bonorum incerto restitutionem, quæ mala fide capta fuerant & inique retinebant. Sextum alij etiam Episcopi speciali consuetudine sibi referunt flagitia, incestus, aut stupri, aut nefarie libidinis & congressus, nimirum virorum cum alijs viris, contra naturam, aut cum bestiis rem turpem habentium. Septimum rursus alij quidam Episcopi referunt sacrilegium opere patratum: quod locum habet in eo sacrilegio, quo locus sacer violatur, aut quod est rei sacræ turrim; non tamen in eos, qui contra votum castitatis emissum, cum femina rem habet, vel in eo qui lethalis peccati confensus & reus se infert in sacra, etiam si sacramenta conferat vel suscipiat.

Octauo quæritur, A quibus pœnis iure ipso impositis, Episcopus sit immunis, & liber? Sylu. in verbo Episcopus q. 11. Respondeo, nullam pœnam suspensionis, & interdicti Episcopum contrahere, nisi in ipsa suspensionis, vel interdicti sententia, expressa Episcoporum mentio sit facta. Nam in c. Quia periculosum, de sent. excomm. in 6. sic est definitum. Nos deliberatione prouida duximus statuendum, vt Episcopi, & alij superiores Prelati, nullius constitutionis occasione, sententia, siue mandati, suspensionis, vel interdicti incurram sententiam vllatenus ipso iure, nisi ipsi de Episcopi expressa mentio habeatur. Dicitur, ait Glof. suspensionis, vel interdicti; Quia secus est de sententia excommunicationis: nec enim voluit Pontifex Episcopos hoc priuilegio potiri, vt liberi essent à sententia excommunicationis ipso iure

lata. Vnde ipsi etiam Episcopi comprehenduntur in Can. Siquis suadente. 27. q. 4. & in c. Pro humani, de Homicidio in 6. Quare si Pontifex iuberet generatim Clericos, & Prelatos omnes soluere certam pecunie pensionem, pœna interdicti vel suspensionis constituta in eos, qui non parent, ea pœna non afficeretur Episcopi id mandati negligentibus. Quæres, An etiam Episcopi sint immunes & liberi à pœna suspensionis, si Constitutio, sententia, vel mandatum pœnam suspensionis à Beneficio constituat? Hostien. sentit eos ab hac pœna non esse liberos, sed solum à pœna suspensionis ab officio: eo quod in c. Quia periculosum, aperte dicatur: Quia periculosum est Episcopis & eorum superioribus, propter executionem Pontificali officij, quod frequenter incumbit, vt in aliquo casu interdicti, vel suspensionis ipso facto sententiam incurram; At Glof. cuius opinio est communi consensu recepta, in vniuersum censet, in nullam suspensionis pœnam Episcopos incidere, nisi ex presse nominentur. Neque mirum est si Glof. sententia in hac parte magis omnibus probetur: quoniam post Hostiensem Bonifacius VIII. hoc videtur declarasse in c. Si compromissarius, de elect. in 6. §. Huiusmodi, vbi postquam dixerat compromissarium, qui sciebat elegit indignum, triennio ab Ecclesiasticis beneficiis ipso iure suspendi, & compromittentes quoque, si ad ratum scienter habuerint, alioqui non item; subiungit: Huiusmodi pœnam Episcopus non contrahit, si adlegendum sit compromissarius, cum iure nullam sententiam suspensionis incurrat, nisi de ipso expressa mentio habeatur. Sic ille.

Nono quæritur, Quid Episcopus ratione sui muneris, & officij præstare iure communi debet? Respondeo, eum singulis annis Synodum conuocare debere, vt clericos admoneat & constitutiones in ea legantur. c. placuit. 10. q. 1. Sed hoc consuetudine ipsa est fere abrogatum. Deinde singulis annis, si eodem modo potest, debet Episcopus intueri omnes Ecclesias, Monasteria, hospitalia domos suæ ditionis. Conc. Tolet. 4. c. 35. Conc. Trident. sess. 24. c. 3. de reformatione. Debet itidem in Synodo idoneos viros deligere, & eos iureiurando sibi obligare, vt ad ipsum vel alium à se missum referant, quicquid in locis suæ ditionis fieri cognouerint contra Ecclesiasticos Canones, & iura, si delictum ad forum Ecclesiasticum attineat. c. Episcopus in Synodo 35. q. 6. Insuper debet in Ecclesiis quæ Baptismales dicuntur, præficere idoneos magistros, qui clericos & pauperes, & alios erudiant in primis Christianæ religionis elementis, & literarum studiis, & liberalium artium præceptis, si necessitas id requirat, cap. de quibusdam dist. 37. Præterea palam & publice gestare debet Episcopus lineam amictum alijs communibus indumentis impositum, nisi religiosus fuerit. Clerici officia de vita & honest. Cler. Præter hoc vbi temporalem iurisdictionem habet, laicum iudicem constituit, qui in causis, quæ criminales dicuntur, ius dicat. c. ex literis, de excessib. prelat.

Quæres, An ei tuta conscientia speciatim committat causam criminis pœna capitis digni? Respondeo, posse committere, ita tamen, vt ei solum generatim mandet, vt in causa ius dicat, & æquitatem seruet: non autem directo, aut oblique sententiam mortis delegate iure potest: alioqui irregularitatem contrahet. c. ex literis, de excessib. prelat. Sed quid si Iudex ex eo quærat reus ne sit capite plectendus? Respondere solummodo potest, et quod æquum est & iustum, esse iudicandum. Si vero iudex fateatur dubitare se, an reus pœnam capitis mereatur: respondere nequit eam mereri: sed solum, vt leges, & iura, & peritos consulat alioqui enim, vt dixi, in pœnam irregularitatis incurret. c. ex literis, de excessib. prelat. Nequit etiam, cum sententia capitis vel mortis executioni mandatur, præfens adesse: sua enim præsentia ipsam sententiam approbare, & ratam habere videretur: c. ex literis citato.

Debet etiam Episcopus Clericos antequam ad Ordines prouehantur, examinandos curare, ne cui cito manus imponat, quoad ipsi constet de legitima eorum ætate, & probitate morum & vitæ, de idonea literatura, de ortu eorum

legitimo: *Siluest. Episcopus 9. d. 6.* Caueat autem diligenter, ne temporale commodum pro ordinibus suscipiatur. Debet item Clericos à Patronis nominatos, delinquatos & oblatos examine, sint digni & idonei nec ne ad Beneficia *Conc. Trident. sess. 24. c. 18. & sess. 25. c. 9. de reform.* An vero digniori Beneficium conferre ipso iure cogatur, postea docebimus. Quæri hoc item loco potest, An Episcopo liceat Beneficia vel Officia Ecclesiastica in propinquos conferre, tum An et liceat officia temporaria: quæ ad ipsius iurisdictionem spectant, pretio vendere, vel locare, infra commodius differemus.

Insuper debet Episcop. in Ecclesijs Cathedralibus, & Conuentualibus viros idoneos constituere, qui sacras ad populum conciones habeant, & positentium confessiones excipiant, & qui Ecclesias & loca suæ diocesis visitent: quibus omnibus omnia suppediret, vnde commodum sustentari queant. *Inar. cetera, de Offic. iud. Ordin. Roger. quispiam,* quæ Ecclesijs hac in parte vocentur Conuentuales? Respondeo, seculares, quæ Collegiales, dici solent. Nam Conuentualis Ecclesia dicitur, in qua est Collegium Clericorum, siue secularium, siue Regularium. Deinde si roget quis, An lechalliter peccet Episcopus, si hæc singula negligat? Respondeo, peccare cum aliquid horum dolo, lata, vel ex leui culpa prætermittat, non tamen si ex leuissima. Reliqua vero de potestate Episcoporum persequar, postquam de Archiepiscopis, Primatibus & Patriarchis egero.

Decimo quaeritur, An qui vouit religionem ingressurum, & voto non impleto Episcopus debeat Episcopatu abdicare & votum implere? Debet, inquit, Pont. votum vinculum relaxare. *Peritus, de voto & voti redemp. Innoc. 3. scribit Episcopo cuidam: Nos igitur tibi consulimus, ut si vitam desideras sanare consentiam, regimen resignes Ecclesiæ memoratæ, ac reddas alijssimo vota tua.* Sic etiam S. Thom. 22. *quæst. 189. ar. 3. ad 1.* Obijcies Episc. status est perfectior statu religiosorum, ergo huiusmodi Episcopus non cogitur Episcopatu deposito religionem ingredi. Respondeo, nihil hoc impedire, quia votum sub præceptum cadit. Episcopatus vero consilij, non præcepti opus est. Dices licet transiit ad religionem ad Episcopatum? Respondeo transiit huiusmodi fieri auctoritate summi Pontificis, non propria voluntate religiosi.

CAP. XXXIII.

De auctoritate Archiepiscopi, eiusque potestate & officio.

Primo quaeritur, Vnde dicitur Archiepiscopus sit, & quæna fuerit Archiepiscoporum origo? Respondeo, Archiepiscopum Græce dici Principem Episcoporum, hoc est, primarium Episcopum. Et est is Episcopus, qui primariæ alicuius provincie ciuitati, quæ est aliarum mater & caput, præstet, & quia primaria provincie ciuitas alias ciuitates habet sibi subiectas, & Episcopi singulis ciuitatibus præficiuntur: ideo Episcopus est is qui in vna provincia præest ciuitati, cui subiectæ sunt aliæ quædam ciuitates totidem habentes Episcopos. Et hinc fit, vt Archiepiscopus aliquando multis Episcopis, aliquando paucissimis præstet scilicet quatuor, tribus, duobusve tantummodo, immo aliquando vni soli: & sunt aliqui Archiepiscopi, qui nullos sibi subiectos episcopos habent vt Archiepiscopus Rossanensis, teste auctore libri, qui dicitur, *Provinciale omnium Eccles.* Meo iudicio Archiepiscopus factus olim non est sine Episcopo suffraganeis, sed cursu temporis, vel suffraganei Episcopi auct. Rom. Pont. sunt exempti, vel eorum Eccles. annexæ, & coniunctæ sunt Ecclesie Metropolitanæ.

Secundo quaeritur, an Archiepiscopus idem sit qui Patriarcha? Olim Archiep. vocari solebat Patriarcha, vt constat ex Iustiniano Imp. *Novell. 11. c. 23.* in quibus Archiep. appellat Patriarchas. *Iubemus inquit, beatissimos Archiep.*

piscop & Patriarchas, hoc est, seniores Romæ, & Constantinopolit. & Alexandria, & Theopholeos, id est, Antiochia, & Hierosolym. Et in *Novell. 16. Imp. Iustinian. Aug. Anthemio sanctiss. & beatiss. Archiepisc. Constantinop.* & *uniuersali Patriarcha:* Et in *Conc. Maticeo 2* sub Guntiamo Principe in Gallia, Archiepiscopus Lugdunensis vocatur Patriarcha. Et *Greg. in libro de historia Francorum,* Archiep. Lugdunensem appellat Patriarcham, &c. *Conquest. 9. quæst. 3.* Archiepiscopus Bituricensis Patriarcha nominatur: & in Oriente non nulli Archiepiscopi præter Constantinopolitanum, & Antiochenum Patriarchæ nomen retinuerunt, quia talis est apud eos consuetudo, vt Archiepiscopos nominent Patriarchas. Hinc etiam factum est, vt in Occidentis Archiepiscopus Aquiliensis habuerit nomen Patriarchæ, quia episcopi & Presbyteri Dalmatiæ, & Istriæ, more Orientalium eum sic nominabant, cui parebant, tanquam earum prouinciarum Archiepisc. Et hoc maxime conuenit cum ipsa nominum Etymologia. Nam Patriarcha Græce dicitur patrum Princeps, hoc est, episcoporum primus, & Archiepiscopus dicitur est Princeps episcoporum.

Sciendum est, tres primos Archiepiscopos vocatos fuisse Patriarchas, Romanum, Alexandrinum, Antiochenum, vt inferius ostendam. Paulo post fuerunt quinque, quoniam additi sunt Constantinopolitanus, & Hierosolymitanus. hi quinque postquam dicebantur Patriarchæ, & Archiepiscopi: at vero postea cœperunt vocari Archiepiscopi, multi episcopi eorum qui primarijs Prouinciarum Ciuitatibus præerant, ideo factum est, vt quinque illi primi Archiepiscopi retinuerint Patriarchæ nomen, & dicitur Patriarchæ, quia à cæteris Archiepiscopis ampliori iurisdictionis potestate differabant: immo præerant etiam multis Archiepiscopis, quoniam quidam eorum episcoporum, qui præfecti fuerant primarijs Ciuitatibus Prouinciarum, quæ subiectæ erant Patriarcharum curæ & potestati, facti sunt Archiepiscopi: ita vt Patriarchæ illi quinque non solum episcopos, sed etiam Archiepiscopos præesse cœperint: & ita constituti sunt Episcoporum & Archiepiscoporum patres.

Tertio quaeritur, an Archiepiscopus sit idem qui Primas? Respondeo, olim Archiepiscopus dicitur solitus Primas, quia reuera erant principium ciuitatum episcopi, & Primas idem erat, qui primæ Sedis, seu Ciuitatis Episcopus: sed postea, quia multi aliarum Ciuitatum episcopi creati sunt Archiepiscopi, nomen Primatis datum est ijs tantum Archiepiscopis, qui præerant Ciuitatibus, sub quibus erant aliæ Ciuitates Archiepiscopos habentes. Ita vt Primates sint patres non solum episcoporum, sed etiam Archiepiscoporum: vt Cantuariensis episcopus vulgo dicitur Primas in Anglia: Eboracensis olim vocabatur Primas Scotia: Toletanus dicitur Primas Hispaniæ, Bituricensis habetur Primas Aquitanie: Carthaginensis erat Primas Africae: de quorum singulis postea dicam. Præterea ex Romanis Pontificibus S. Anicetus vetuit, vt haberetur in c. *Nulli. dist. 99.* ne Archiepiscopi, Primates vocarentur: nam Primates primas sedes in provincijs tenebant Archiepiscopi non item: hoc est, Primates præerant Ciuitatibus quibus subiectæ erant aliæque Prouinciæ, Archiepiscopi Ciuitatibus, quibus subiciebantur aliæ Ciuitates episcopos habentes. Vnde Primas est Archiepiscopo iurisdictionis, non ordinis potestate superior. Idem colligitur ex cap. *Prouincia. dist. 99. quod sumptum est ex B. Anacleti episcopi, & ex cap. Vrbes, & ex cap. in silis. dist. 80.* in quibus locis S. Clemens explicat, vbi nam sint Archiepiscopi, vbi Patriarchæ, siue Primates constituendi.

Quarto quaeritur an Archiepiscopus sit idem qui Metropolitanus? Cuius ad *Novell. Iustiniani 2.* ait maiorem esse Archiepiscopi, quam Metropolitanam dignitatem, quia Archiepiscopus idem erat qui Patriarcha vel Primas: quod colligitur ex cap. *cleros. dist. 21.* idque sumptum est ex *Isidoro*, vbi S. Isidorus Archiepiscopos distinguit à Metro-

Metro-